
Z działalności pracowni IBL

Biuletyn Polonistyczny 26/1-2 (87-88), 267-296

1983

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez **Muzeum Historii Polski** w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Z DZIAŁALNOŚCI PRACOWNI IBL

PRACOWNIA HISTORII LITERATURY STAROPOLSKIEJ

Pracownia liczy obecnie osiem osób: czworo samodzielnych pracowników nauki (doc. dr hab. H. Dziechcińska, prof. J. Lewański, doc. dr hab. T. Michałowska - kierownik Pracowni, doc. dr hab. J. Woronczak) oraz cztery pracownice młodsze, przygotowujące aktualnie rozprawy doktorskie (mgr mgr K. Dmowska, K. Mroczek, T. Szostek, M. Zachara). Całość dzieli się (nieformalnie) na dwa zespoły: trzyosobowy, zlokalizowany we Wrocławiu, o profilu mediewistycznym, prowadzony przez J. Woronczaka oraz pięcioosobowy, mający siedzibę w Warszawie, koncentrujący się głównie, choć nie wyłącznie, na problematyce literatury nowszej (XVI-XVII wieku).

Prowadzone tu prace ogarniają następujące pola problemowe:

1. Zespół mediewistyczny, badający literaturę i kulturę polskiego średniowiecza skupia się na wybranych formach piśmiennictwa. Apokryfy i hagiografię opracowuje J. Woronczak, planując w tym zakresie zarówno monografię historycznoliteracką, jak katalog zabytków znajdujących się na terenie Polski. Egzemplami zajmuje się T. Szostek, która po ukończeniu rozprawy doktorskiej z tej dziedziny przewiduje napisanie studium nt. obrazu świata w egzemplach XIV-XV wieku. Poezję łacińską bada K. Dmowska; po zakończeniu pracy doktorskiej o heksametrze w twórczości polskiego średniowiecza rozpocznie ona pracę nt. łacińskiej poezji nieliturgicznej na Śląsku. J. Woronczak niezależnie od toku prac mediewistycznych bierze czynny udział (redakcyjny i autorski) w przygotowywanej obecnie zbiorowej edycji sejmowej "Dzieł wszystkich" Jana Kochanowskiego.

2. Badania nad szeroko pojętym życiem literackim w dawnej Polsce prowadzi H. Dziechcińska, która przygotowuje aktualnie książkę nt. przekazu wizualnego i oralnego w kulturze literackiej XVI-XVII wieku, inicjując jednocześnie studia nad publicznością literacką i teatralną (tom zbiorowy: "Publiczność literacka i teatralna w dawnej Polsce" znajduje się obecnie w opracowaniu wydawniczym w PWN) oraz nad literaturą mówioną w okresie staropolskim (tom zbiorowy o tej tematyce - w przygotowaniu). Z problematyką życia literackiego wiąże się również będąca na ukończeniu praca doktorska M. Zachary poświęcona sylwom szlacheckim i ich funkcjom w życiu społecznym i kulturalnym Polski XVII wieku (pisana pod kierunkiem prof. dr M. Boguckiej, UW).

3. Badania nad teatrem i dramatem staropolskim kontynuuje wybitny znawca tej problematyki, J. Lewański, który przygotowuje obecnie trzeci tom syntezy: "Teatr i dramat w Polsce", poświęcony czasom saskim. Tenże autor posiada na warsztacie tom bibliografii dramatów staropolskich, obejmujący materiał literacki zachowany w źródłach rękopiśmiennych.

4. Studia z zakresu poetyki historycznej są prowadzone głównie w aspekcie genologicznym (T. Michałowska); w przygotowaniu znajduje się monografia poezji polskiej do połowy XVIII wieku. Pod kierunkiem niżej podpisanej powstaje także rozprawa doktorska na temat staropolskiego epitalamium - formy poetyckiej związanej z okolicznością zaślubin (K. Mroczek). Aspekt genologiczny posiadają nadto niektóre prace mediewistyczne wymienione w punkcie 1.

5. Kontynuuje się badania nad zagadnieniami świadomości teoretycznoliterackiej w okresie staropolskim. Po antologii "Europejskie źródła staropolskiej teorii poezji i prozy" (opracowanej przez T. Michałowską wspólnie z prof. dr M. Cytowską, UW), znaj-

dużą się obecnie w opracowaniu wydawniczym w PWN, powstaje kolejny tom tej serii obejmujący poetykę i retorykę w Polsce do połowy XVIII w., przygotowywany przez ten sam zespół autorski. Planuje się też dalsze prace, w tym monograficzne opracowanie historii poetyki w dawnej Polsce (T. Michałowska) oraz "Słownik staropolskich terminów literackich" (T. Michałowska).

6. Kontynuuje się prowadzoną od kilkunastu lat pracę dokumentacyjną, polegającą na rejestrowaniu utworów literackich znajdujących się w rękopisach do połowy XVIII wieku (M. Zachara, K. Mroczek). Powstająca w wyniku rejestracji kartoteka obudowana indeksami rzeczowymi i osobowymi (obejmująca na razie źródła znajdujące się w bibliotekach warszawskich) tworzy gruntowną podstawę materiałową do prac badawczych nad poezją i prozą okresu staropolskiego.

Należy podkreślić, iż cały zespół Pracowni Staropolskiej był zaangażowany w przygotowanie "Słownika literatury staropolskiej"¹.

Spśród planowanych przez Pracownię konferencji naukowych (ze względów organizacyjnych odbywających się rzadziej niż w poprzednim okresie) wspominamy dwie: poświęconą publiczności literackiej i teatralnej w dawnej Polsce (r. 1983; organizuje H. Dziechcińska) oraz problematyce genologicznej (r. 1984; organizuje T. Michałowska). Materiały konferencji "Jan Kochanowski i epoka renesansu. W 450 rocznicę urodzin poety"², która odbyła się w październiku 1980 r. znajdują się w opracowaniu wydawniczym w PWN.

-----
¹ Zob. BP 1983 z. 1/2 s. 304-306.

² Zob. BP 1981 z. 1/2 s. 287-301.

PRACOWNIA DOKUMENTACJI STAROPOLSKIEJ I HISTORII KSIĄŻKI

Badania w Pracowni prowadzone są w dwóch kierunkach: bibliograficznym i księgoznawczym.

Prace bibliograficzne koncentrują się na czterech tematach:

1. Bibliografia dzieł Jana Kochanowskiego.
2. Dramat staropolski od początków do powstania Sceny Narodowej. T. II i III.
3. Staropolskie drukowane kalendarze XVI-XVIII w.
4. Podręczniki szkolne drukowane w Polsce XVI-XVIII w.

Pierwsza z wymienionych prac jest kontynuacją zapoczątkowanych w latach poprzednich w Pracowni tzw. monografii bibliograficznych (M. Rej, A. Frycz Modrzewski). Zakres jej nie ogranicza się jedynie do okresu staropolskiego, rejestruje również wydania XIX- i XX-wieczne oraz tłumaczenia na obce języki dzieł mistrza z Czarnolasu. Ponadto przewidziane są takie działy, jak: Kochanowski w sztuce, w literaturze, ikonografii, teatrze itp.

Obecnie opracowywany tom Dramatu (II, cz. 3) rejestruje programy szkół różnowierczych oraz teatru dworskiego. Łącznie z poprzednio wydanymi częściami (programy teatru jezuickiego, pijarskiego i innych zakonów) prezentuje komplet programów teatralnych wydanych w Polsce w okresie renesansu, baroku i oświecenia. Bibliografia ta nie ogranicza się do mechanicznej rejestracji druków, lecz podaje materiał w formie adnotowanej, wydobywając informacje dotyczące muzyki, baletu, aktorów, instrumentów muzycznych itp.

Ostatnie dwie z wymienionych prac bibliograficznych: "Staropolskie kalendarze drukowane" i "Podręczniki szkolne", przygotowywane są w analogiczny sposób jak "Dramat". Nie tylko rejestrują, lecz również wydobywają materiały interesujące historię kultury i literatury.

Prace księgoznawcze obejmują na obecnym etapie również cztery tematy:

1. Drukarze dawnej Polski od XV do XVIII w.
2. Bibliografia przedmiotowa tycząca dawnej książki w Polsce.
3. Przywileje drukarzy, księgarzy i intrologatorów w XVII wieku.
4. Z dziejów bibliotek i czytelnictwa okresu staropolskiego.

Dotychczas w ramach pierwszego tematu ukazały się cztery tomy: t. III, cz. 1: Wielkopolska; t. IV: Pomorze; t. V: Wielkie Księstwo Litewskie; t. VI: Małopolska - Ziemia Ruska. Obecnie w opracowaniu jest cz. 2 tomu III: Mazowsze i Podlasie, cz. 1 tomu I: Małopolska wiek XVI (w druku) oraz cz. 2 tomu I: Małopolska wiek XVII i XVIII. Prace nad tomem II: Śląsk, w związku ze śmiercią prof. B. Kocowskiego, uległy czasowemu zawieszeniu. Publikacja ta stanowi najpełniejsze opracowanie dziejów druku staropolskiego oparte (zwłaszcza t. III i I) na materiałach źródłowych dotychczas nie znanych. Stanowi podstawowe źródło do dalszych badań księgoznawczych i czytelnictwa.

"Bibliografia przedmiotowa" i "Przywileje drukarzy" stanowią zamknięcie wydawnictwa "Drukarze dawnej Polski" - podają pełną, scaloną bibliografię tyczącą dawnej książki oraz podstawowe materiały źródłowe.

Prace nad ostatnim z opracowywanych tematów: "Z dziejów czytelnictwa..." znajdują się dopiero na etapie zbierania materiałów. W pierwszej kolejności zamierza się opracować:

1. Adnotowaną bibliografię przedmiotową do dziejów bibliotek i czytelnictwa staropolskiego.

2. Rejestr rękopiśmiennych i drukowanych katalogów bibliotek i ich właścicieli.

Mgr Krystyna Korotajowa

PRACOWNIA LITERATURY RENESANSU I BAROKU

Pracownia Literatury Renesansu i Baroku powstała w 1978 r. jako osobny zespół poświęcony dziejom literatury staropolskiej XVI i XVII stulecia, z inicjatywy i pod kierunkiem prof. dra J. Pelca; od jesieni 1981, w związku z przejściem prof. Pelca do pracy dydaktycznej w Uniwersytecie Warszawskim, kierownictwo przejęła doc. dr hab. B. Otwinowska. Jest to zespół na razie nieliczny, aktywizujący jednak do znacznej części swych zbiorowych przedsięwzięć grupę młodzieży, uczestniczącej w seminarium doktoranckim prof. J. Pelca oraz odwołujący się - wedle ustalonej już w tym środowisku tradycji - do współpracy z całą ogólnopolską kadrą badaczy literatury staropolskiej, a także do różnorodnych kontaktów z przedstawicielami innych dyscyplin, zwłaszcza historyków i historyków sztuki. W rezultacie tego otwartego charakteru pracowni organizowane przez nią konferencje są po pierwsze interdyscyplinarne, a po drugie "młode", będąc często platformą pierwszych kroków naszych młodszych kolegów na szerszym forum naukowym. Taki właśnie charakter miały trzy poważniejsze konferencje, zorganizowane staraniem zespołu:

- 1) "Stanisław Herakliusz Lubomirski - pisarz - polityk - mecenas" (18-19 października 1979) - międzynarodowa sesja zorganizowana wraz z Instytutem Sztuki PAN; tom materiałów z tej sesji ukazał się w 1982 r.¹

- 2) "Retoryka i literatura" (20-22 marca 1981) - materiały w druku.
- 3) "Literatura i kultura polska na przełomie XVI i XVII wieku" (18-20 października 1982) - konferencja zorganizowana wspólnie z Instytutem Literatury UW.

Oprócz tego poszczególni reprezentanci pracowni brali czynny udział w sesjach zorganizowanych przez inne, krajowe i zagraniczne instytucje i ośrodki.

Wiele zbiorowego wysiłku zespołu wiązało się z przygotowaniem organizacyjnym, autorskim i redakcyjnym tych spotkań, mających duże znaczenie dla całego, ogólnopolskiego środowiska badaczy staropolszczyzny, spotkań będących nie tylko okazją do wymiany poglądów i doświadczeń, ale i ewentualną podniętą do wszczęcia nowych badań lub zintensyfikowania podjętych wcześniej. Zwłaszcza dwie pierwsze konferencje były zarówno wynikiem długofalowych prac i zainteresowań zespołu, jak i wezwaniem pod adresem ogółu badaczy do podjęcia współpracy na tym terenie: mowa tu o inicjatywie cyklu przedsięwzięć związanych z twórczością S.H. Lubomirskiego oraz badań dotyczących dziejów retoryki staropolskiej. Te dwa problemy uznano za najistotniejsze dla wspólnych wysiłków pracowni na najbliższe lata - oczywiście oprócz prac powstałych i powstających w aurze wielkiego Jubileuszu Jana Kochanowskiego.

Hołd postaci i dziełu Jana z Czarnolasu został złożony przez J. Pelca, autora monografii "Jan Kochanowski - szczyt renesansu w literaturze polskiej (Warszawa 1980), która jest owocem wieloletniego trudu autora. Ukazała się nadto antologia opracowana przez M. Korolkę: "Kochanowski. Z dziejów badań i recepcji twórczości" (Warszawa 1980). Powstaje edycja zbioru dokumentów do życia i twórczości Jana z Czarnolasu, opracowywana

przez M. Korolkę, M. Garbacz i W. Urbana pod redakcją naukową J. Pelca. Ponadto J. Pelc i B. Otwinowska uczestniczą w przygotowaniu krytycznej edycji "Dzieł wszystkich" J. Kochanowskiego, powstającej na gruncie BPP pod red. M.R. Mayenowej i J. Woronczaka (B. Otwinowska - "Pieśni", J. Pelc - "Fraszki"), realizowanej we współpracy z historykami języka i filologami klasycznymi. Przygotowywana jest nadto staraniem zespołu pracowni, przy nadal trwającej współpracy prof. J. Pelca, międzynarodowa sesja poświęcona J. Kochanowskiemu, której data dokładniejsza - rok 1984 - nie jest jeszcze sprecyzowana; wstępem do niej będzie konferencja robocza ustalona na 18-19 października 1983 zatytułowana "Twórczość i epoka Jana z Czarnolasu". Wśród indywidualnych prac z tego zakresu wymienić należy również przygotowywaną przez M. Korolkę książkę "Humanści w kancelarii króla Zygmunta Augusta".

Osią badań dotyczących spuścizny literackiej S.H. Lubomirskiego jest zamiar krytycznego opracowania "Dzieł wszystkich" tego pisarza. W oparciu o tę imprezę powstać powinny: "Prolegomena do twórczości S.H. Lubomirskiego" (A. Karpiński i W. Roszkowska), monografia pisarza (zapewne W. Roszkowska), a także edycje popularnonaukowe ("Komedie" dla BN opracowuje aktualnie W. Roszkowska), artykuły i szkice biograficzne. Następną - międzynarodową sesję dotyczącą twórczości S.H. Lubomirskiego i późnego baroku planujemy na lata 1985 lub 1986.

Badania nad retoryką staropolską prowadzone są - ogólnie biorąc - w dwu kierunkach: wykreślenia rozwoju "polskiej szkoły retorycznej" na tle analogicznych zjawisk w zakresie europejskich dziejów retoryki oraz ukazania wpływu edukacji retorycznej na kształt różnych gatunków i warsztatów pisarskich tych dwu epok. W druku znajduje się już tom materiałów z konferencji (marzec 1981). Podobne spotkania i publikacje planowane są na przy-

szość. Planuje się także cykl prac i spotkań dotyczących prozy XVI i XVII wieku, w tym zwłaszcza historiograficznej. Powstaje "Słownik terminów retorycznych" przygotowywany przez M. Korolkę. Podstawowe artykuły-hasła dotyczące problemów dawnej retoryki (w opracowaniu B. Otwinowskiej) zostały złożone w redakcji "Słownika literatury staropolskiej". W orbicie tych zainteresowań i dyskusji znajduje się kilka prac przygotowywanych przez doktorantów IBL i UW jako ich rozprawy doktorskie.

Poza tymi trzema blokami pracownia prowadzi również prace indywidualne: W. Roszkowska redaguje tom II serii "Dramat i teatr staropolski", w tomie III znajdzie się jej własna rozprawa "Komedia dell'arte na dworze królów saskich"; W. Roszkowska jest również autorką rozprawy o życiu teatralnym na dworze Sobieskich złożonej do tomu współwydanego przez Instytut Sztuki PAN i włoską Fondazione Cini. B. Otwinowska pracuje nad monografią z zakresu estetyki literackiej baroku pt. "Ingenium", planuje również popularne monograficzne opracowanie sylwetki M. Reja. M. Korolko zbiera nadal staropolską lirykę pieśniową (głównie baroku). Pieśni religijne średniowiecza i renesansu wyszły w albumach PAX-u i w tomiku BN, ponadto - po wydaniu poezji S. Szemioty (1981) - pracuje nad edycją wyboru pism Sz. Starowolekiego. A. Karpiński złożył do druku monografię na temat staropolskiej poezji ziemiańskiej oraz edycję "Flisa" S. Klonowica. Nie porzucając tej tematyki głównym kierunkiem swych najbliższych trudów czyni zawiłe dzieje twórczości S.H. Lubomirskiego (do tomu "Prolegomena"). W najbliższym czasie przekazany zostanie do wydawnictwa zbiór materiałów sesji na temat "Przełomu w literaturze i kulturze XVI i XVII wieku" (red. B. Otwinowskiej i J. Pelca).

-----

¹ Zob. BP 1980 z. 4 s. 39-43.

Doc. dr hab. Barbara Otwinowska

PRACOWNIA HISTORII LITERATURY OŚWIECENIA POLSKIEGO W WARSZAWIE

Oświeceniowa Pracownia w Warszawie jest zespołem niewielkim; składa się tylko z 5 osób (1 adiunkt, 4 samodzielnych pracowników naukowych na stanowisku docenta). Co więcej, zainteresowania naukowe członków tego zespołu są od dawna bardzo zróżnicowane i obejmują dość odległe od siebie dziedziny poszukiwań literaturoznawczych, począwszy od problematyki edytorstwa i tekstologii, poprzez zagadnienia socjologii literatury i kultury literackiej, świadomości estetyczno-literackiej, poetyki historycznej, języka poetyckiego aż po sprawy badań komparatystycznych. Oczywiście, ten sam materiał i zespół faktów historyczno-literackich, stanowiący stały punkt odniesienia dla wszystkich badaczy tej epoki, stwarza możliwość porozumienia i współpracy, niemniej jednak fakt tak bardzo rozstrzelonego zakresu zainteresowań członków Pracowni utrudnia planowanie i podejmowanie takich szerzej zakrojonych prac zespołowych, które mogłyby koncentrować się na wyraźnie wyodrębnionej dziedzinie badawczej.

W tej sytuacji organizowanie prac zespołu zostało podporządkowane pewnym bardziej generalnym założeniom, związanym z ogólnopolskimi zadaniami i potrzebami badań nad literaturą Oświecenia. Zespół oświeceniowców Instytutu - w oparciu o środki organizacyjne i finansowe IBL - podjął rolę organizatora naukowych kontaktów i inspiratora inicjatyw naukowych w środowisku badaczy

tej epoki, związanych z innymi instytucjami i ośrodkami. Niewątpliwa potrzeba i pożytek takich działań sprawdziły się - jak można sądzić - w ciągu ostatnich lat. Działania te znalazły wyraz przede wszystkim w kilku znaczących zbiorowych wydawnictwach, przygotowywanych i zrealizowanych przy współpracy szerokiego kręgu badaczy Oświecenia z całej Polski, a także w systematycznym organizowaniu ogólnopolskich konferencji poświęconych wybranym problemom badawczym oraz stałych roboczych zebrań, mających na celu prezentację aktualnie prowadzonych prac i zespołową nad nimi dyskusję. Z prac wydawniczych, w których uczestniczyli wszyscy członkowie Pracowni, a także liczne grono badaczy epoki z uniwersytetów i innych placówek naukowych, warto przypomnieć "Słownik literatury polskiego Oświecenia" (1977) oraz dwa tomy "Problemów literatury polskiej okresu Oświecenia" (t. I - 1973, t. II - 1977). Zawarte w tych publikacjach rozprawy i opracowania rzuciły nowe światło na literaturę epoki, a także wprowadziły do naukowego obiegu kilka zupełnie nowych problemów badawczych (m.in. sprawy socjologii życia literackiego, sytuacji gatunków literackich), które rozszerzyły tereny penetracji naukowej epoki.

Podobny cel przyświecał organizowanym przez Pracownię konferencjom naukowym. Najważniejsze z nich to: konferencja poświęcona zagadnieniom kultury literackiej okresu, zorganizowana w 1976 r. (materiały opublikowane w tomie "Problemy kultury literackiej polskiego Oświecenia", 1978); konferencja nt. *Loci communes* wyobraźni artystycznej XVIII w., zorganizowana ze współudziałem historyków sztuki (1977) wreszcie konferencja poświęcona twórczości Ignacego Krasickiego, zorganizowana w 1979 r. z okazji 200-lecia wydania jego najważniejszych dzieł (materiały opublikowane zostały w "Pamiętniku Literackim" 1980, z. 2).

Wydaje się jednak, że ogół uczestników naukowych spotkań badaczy Oświecenia przywiązuje dużą wagę nie tylko do owych imprez o charakterze bardziej uroczystym, a czasem okazjonalnym, zwanych konferencjami, ale także do odbywających się systematycznie (w Warszawie, dwa razy w ciągu roku) dwudniowych tzw. zebrań roboczych (ostatnie odbyło się w październiku 1982 r.), które stwarzają okazję do zaprezentowania prac znajdujących się aktualnie na warsztatach, do wymiany poglądów, zorientowania się w dokonaniach i planach kolegów. W spotkaniach tych szczególnie ważną rolę odgrywają dyskusje, zazwyczaj bardzo obezorne i drobiazgowo, dobrze na ogół służące autorom przedstawianych referatów i wszystkim zebrany. Liczny udział badaczy Oświecenia ze wszystkich ośrodków (przeciętnie w zebraniach uczestniczy 30-40 osób) świadczy o potrzebie takich imprez i płynącym z nich pożytku.

Organizowane przez Pracownię zebrania naukowe ułatwiają również pracę redakcji serii wydawniczej Studia z Okresu Oświecenia, w której publikowane są m.in. opracowania stanowiące przedmiot dyskusji na ogólnopolskich spotkaniach oświeceniowców.

Pracownia Literatury Oświecenia uczestniczy również w zespołowych inicjatywach podejmowanych przez inne placówki, w tym również współpracuje z przedstawicielami innych dyscyplin humanistycznych, co jest szczególnie ważne i potrzebne ze względu na specjalny charakter kultury tej właśnie epoki. I tak, np. członkowie Pracowni brali udział w opracowaniu tematu "Elity społeczne czasów Oświecenia", koordynowanego - w ramach prac międzyresortowych - przez historyków z Uniwersytetu Warszawskiego i Instytutu Historii PAN. Członkowie Pracowni biorą udział w pracach redakcji interdyscyplinarnego rocznika "Wiek Oświecenia" i uczestniczą w spotkaniach i inicjatywach podejmowanych przez to

środowisko.

W planach badawczych i działalności Pracowni dużo miejsca poświęca się również współpracy międzynarodowej. Jej przedstawiciele występują jako autorzy referatów na międzynarodowych sympozjach poświęconych Oświeceniu (ostatnio na sympozjum z okazji 200-lecia śmierci Woltera i Rousseau, w r. 1978). Planowany jest też ich udział (wiosną 1983 r.) w polsko-francuskiej konferencji poświęconej teatrowi XVIII w. Pracownia utrzymuje stałą współpracę z węgierskimi badaczami tej epoki, uczestniczy też w organizowanych systematycznie na Węgrzech międzynarodowych sympozjach poświęconych Oświeceniu (ostatnie - na którym dwie osoby z Pracowni wygłosiły referaty - odbyło się w r. 1981). Efektem tej współpracy jest przygotowana do druku wspólna publikacja w języku francuskim "Literatura Oświecenia na Węgrzech i w Polsce". Organizacyjno-naukowe i redakcyjne prace nad artykułami dotyczącymi literatury polskiej, a napisanymi przez autorów różnych środowisk, zostały wykonane w ramach planu naukowego Pracowni przez doc. dr hab. Zofię Sinko.

Oprócz udziału we wspomnianych wyżej zbiorowych przedsięwzięciach organizacyjnych i naukowych członkowie Pracowni systematycznie prowadzą indywidualne prace badawcze, związane z ich własnymi polami zainteresowań, ujęte w ich planach naukowych. Owocują one publikacjami w czasopiśmie, w serii *Studia z Okresu Oświecenia* oraz w książkach zbiorowych.

Doc. dr hab. Teresa Kostkiewiczowa

PRACOWNIA LITERATURY ROMANTYZMU

W ostatnich latach zainteresowania badawcze tej pracowni skupiają się przede wszystkim wokół typowo romantycznych form przeżywania egzystencji. Wszystko wskazuje na to, że w najbliższej przyszłości problem ten doczeka się oświetlenia z wielu różnorodnych punktów widzenia. Na początek zajęto się szczególnie fascynującą tajemnicą tej epoki. Zespół postanowił wystąpić z próbami i propozycjami nowej lektury twórczości i biografii Juliusza Słowackiego w okresie mistycznym. Praca ta znalazła swój kulminacyjny wyraz w sympozjum, które odbyło się w Warszawie 10-11 grudnia 1979 roku. Materiały z tej konferencji wraz z dyskusją zostały już opublikowane w książce "Słowacki mistyczny" (Warszawa 1981). Kilkuletnie szczególnie żywe obcowanie pracowni ze Słowackim zaowocowało ponadto trzema książkami indywidualnymi: J.M. Rymkiewicza "Juliusz Słowacki pyta o godzinę" (Warszawa 1982), R. Przybylskiego "Podróż Juliusza Słowackiego na Wschód" (Kraków 1982) i M. Piwińskiej o metafizycznym zwielokrotnieniu bytu w wizjach mistycznych Słowackiego (w druku - PIW).

Po opuszczeniu tego punktu obserwacyjnego zespół w swych badaniach skupił się z kolei nad formami ekspresji człowieka znajdującego się w sytuacjach ogólnoludzkich, określonych zwłaszcza zarówno przez historię, jak i przez panujący w tej epoce styl estetyczny. Te badania wieńczy kolejne sympozjum pt. "Romantyzm i style zachowań społecznych", które odbyło się w Warszawie w dniach 6-7 grudnia 1982 roku. Badaniom zostały poddane sytuacje konspiratora, podsędnego, więźnia, emigranta, umierającego i męczennika. Przewidziane jest opublikowanie materiałów z tej konferencji.

Problematyka romantycznego przeżywania egzystencji znalazła ponadto wyraz w indywidualnych pracach członków pracowni lub

badaczy blisko z nią związanych. M. Janion i M. Żmigrodzka pracują nad syntezą "Romantyzm i egzystencja", dla Biblioteki Romantycznej M. Janion przygotowuje tom "Śmierć romantyczna", a M. Piwińska oddała już do druku książkę "Miłość romantyczna".

Drugim wielkim tematem, który przekestała członków Pracowni Literatury Epoki Romantyzmu w zespół badawczy są powstania narodowe w wieku XIX. Jest to zbyt poważny temat, aby można było posądzać zespół o przypadkowe zainteresowanie, wywołane przez przypadające w latach 1980 i 1983 rocznice. Wystąpienia rocznicowe pracowni należy traktować jako wyraz publicznego hołdu złożonego naszym przodkom, którzy wieńczy wieloletnie przemyslenia. Z tym przekonaniem zespół uczestniczył w konferencji poświęconej Powstaniu Listopadowemu, zorganizowanej wspólnie z Instytutem Historii PAN w grudniu 1980 r. Jeden z czterech dni tego sympozjum, poświęcony problematyce literackiej powstania, został oddany do dyspozycji pracowni. Przedstawione wówczas referaty znajdują się już w druku (Ossolineum)¹. Konferencja omawiająca echa literackie Powstania Styczniowego odbędzie się w pierwszej połowie czerwca 1983 roku.

Członkowie Pracowni Literatury Epoki Romantyzmu przywiązują dużą wagę do zadań dydaktycznych, które ciążą na każdym humaniście. Ten rzeczowy stosunek do obowiązku społecznego każe im podejmować prace o charakterze akademickim. Piszą tedy przede wszystkim podręczniki. A. Witkowska ukończyła i oddała do druku w PWN tom "Romantyzm 1795-1863" stanowiący część "Dziejów Literatury Polskiej". Jednocześnie dla przygotowywanej przez IBL PAN wielotomowej "Historii Literatury Polskiej" R. Przybylski i A. Witkowska opracowują aktualnie część zatytułowaną "Romantyzm". Pracownia nie zaniedbuje równocześnie tak bardzo potrzebnych syntez wielkich stylów i problemów. Syntezy te, aczkolwiek noszą oczywiście piętno indywidualności badawczych, nie tracą charak-

teru akademickiego. W tym dziale historycznoliterackim ukazało się już dzieło "Romantyzm i historia" (Warszawa 1978) napisane przez M. Janion i M. Żmigrodzką, a w druku (PIW) znajduje się "Klasycyzm, czyli prawdziwy koniec Królestwa Polskiego" R. Przybylskiego. Jednocześnie A. Witkowska podjęła badania nad syntezą Wielkiej Emigracji. Członkowie pracowni uczestniczą ponadto w pracach redakcyjnych i opracowują hasła do "Słownika literatury wieku XIX" (red. A. Kowalczykowa) i do II tomu "Literatury krajowej w okresie romantyzmu (1831-1863)" (red. M. Janion) z serii "Obraz Literatury Polskiej".

Uczestniczą aktywnie w zajęciach dydaktycznych. A. Witkowska opiekuje się Studium Doktoranckim przy IBL PAN, a M. Janion (przy współudziale wyżej wymienionej) prowadzi na nim seminarium poświęcone romantyzmowi. Do roku 1982 prowadziła ona także zajęcia w Uniwersytecie Gdańskim, od roku akademickiego 1982/1983 kieruje jednym z seminariów w Uniwersytecie Warszawskim. Również M. Żmigrodzka i A. Kowalczykowa związane były z ośrodkami uniwersyteckimi: pierwsza z Uniwersytetem Jagiellońskim (do 1982), druga z Wyższą Szkołą Pedagogiczną w Kielcach (do 1982).

Prace indywidualne członków pracowni, wykraczające poza tematy jednoczące zespół, dotyczą zagadnień związanych z dialektyką procesu literackiego w epoce romantyzmu (studium M. Zielińskiej o stosunku epigonów do wieszczów - w druku, PIW), wielkich postaci, które zaciążyły na epoce (esej J.M. Rymkiewicza o wielkim księciu Konstantym - w druku, PIW) i arcydzieł epoki (rozprawa R. Przybylskiego o "Dziadach"). Niekiedy poszczególne prace indywidualne skupiają się wokół jednego ważnego tematu. Tak było ze studiami nad stosunkiem romantyzmu do poprzedzających go epok literackich i nad recepcją romantyzmu od pozytywizmu do dwudziestolecia międzywojennego, które zostały opubliko-

wane w 3 nrze "Problemów Polskiego Romantyzmu" (Wrocław 1981).

-----
¹ Zob. BP 1981 z. 4 s. 86-92.

Doc. dr hab. Ryszard Przybylski

ZESPÓŁ LITERATURY OKRESU POZYTYWIZMU

W styczniu 1981 r. powołano do życia w Instytucie Badań Literackich PAN zespół mający za zadanie przywrócenie w Instytucie pracowni literatury okresu pozytywizmu. W skład zespołu weszli doc. dr hab. J. Maciejewski i dr M. Płachecki. W ścisłym z nimi kontakcie zgodził się być prof. E. Jankowski. Współpracę z zespołem nawiązało ponadto czworo uczestników studium doktorskiego przy IBL (mgr mgr: G. Borkowska, A. Gołąb, J. Tomkowski i M. Walicka) oraz kilku dokumentalistów (M. Brykańska, D. Świerczyńska, K. Tokarzówna, T. Tyszkiewicz).

Zespół, którego głównym zadaniem jest skupienie wokół wspólnych akcji szerszego grona osób (rekrutowaliby się z niego w przyszłości badacze etatowo związani z pracownią) - nawiązał kontakty z polonistycznymi ośrodkami uniwersyteckimi oraz innymi instytucjami humanistycznymi, w których prowadzi się badania nad pozytywizmem. Do tej pory bliską współpracę udało się nawiązać z Uniwersytetami Śląskim, Warszawskim i Gdańskim, z Instytutem Sztuki PAN, Instytutem Filozofii i Socjologii PAN oraz z Instytutem Książki i Czytelnictwa Biblioteki Narodowej. Widać to chociażby z tematyki trzech zorganizowanych przez zespół całonocowych, ogólnopolskich zebrań, o następującym programie:

9 III 1981: K. Madoń (IS PAN) - "Cenzura w Polsce w drugiej po-

łowie XIX wieku"

G. Borkowska (IBL) - "Mowa postaci w dobie kryzysu
(na przykładzie »Braci« Elizy Orzechowej)"

J. Maciejewski (IBL) - Koncepcja i plan prac badaw-
czych Pracowni Pozytywizmu

11 V 1981: B. Skarga (IFiS PAN) - "Przyrodznawstwo a filozofia
w epoce pozytywizmu"

M. Piłachecki (IBL) - "Makrospołeczna sytuacja komu-
nikowania w dobie niewoli (Królestwo Polskie po
1864 r.)"

S. Frybes (UW) - "Hierarchia problemów polskiego
pozytywizmu"

T. Bujnicki (UŚl.) - "Logiczna wyobraźnia i »analo-
giczny dar odtwarzania«. Sienkiewiczowska obrona
powieści historycznej"

7 XII 1981: Dyskusja nad książkę "Filozofia i myśl społeczna w
latach 1865-95", wyb., oprac. i wstęp A. Hochfeldo-
wej i B. Skargi - wprowadzenie J. Kulczycka-Saloni
(UW) i J. Maciejewski (IBL)

K. Kłosińska (UŚl.) - "Powieść w pierwszej osobie
ostatniej dekady XIX wieku (z problemów świadomości
literackiej)"

A. Tuszyńska (IS PAN) - "Warszawska publiczność
teatralna II połowy XIX wieku".

W 1982 r. w związku ze stanem wojennym zebrań nie organizo-
wano, najbliższe planuje się na styczeń 1983 r. W dniach 18-20
marca 1983 odbędzie się natomiast sesja naukowa przygotowywana
od dłuższego czasu przez zespół pozytywizmu IBL wspólnie z Za-
kładem Literatury Poromantycznej Instytutu Literatury i Kultury
Polskiej Uniwersytetu Śląskiego, dotycząca problemu "Przełomu
antypozytywistycznego w literaturze polskiej". (Referaty i dys-

kujsja będą wydane w postaci osobnej książki.)

Poza przygotowywaniem zebrań i wspomnianej wyżej konferencji zespół przystąpił do opracowania tomu zbiorowego przynoszącego próby nowych przekrojów, syntetyzujących problematykę historyczno- i socjologiczno-literacką okresu pozytywizmu w literaturze polskiej. Prowadzone są także indywidualne prace w zakresie literatury II połowy XIX wieku.

Oprac.

doc. dr hab. Janusz Maciejewski
dr Marian Płachecki

PRACOWNIA HISTORII LITERATURY OKRESU MŁODEJ POLSKI
/1981-1982/

Niedawna prezentacja Pracowni Historii Literatury Okresu Młodej Polski IBL PAN na łamach "Biuletynu Polonistycznego"¹ zwalnia autora niniejszej relacji z obowiązku szczegółowego przedstawienia planów i prac tego zespołu. Toteż uwagi poniższe dotyczą tylko zmian zaszłych w dwu latach ostatnich i sytuacji aktualnej.

W gronie Pracowni zabrakło w ostatnim roku dra hab. J.J. Lipskiego, który po aresztowaniu w grudniu 1981 - w marcu 1982 r. z mocy ustawy utracił status pracownika Instytutu Badań Literackich PAN. Dr hab. Lipski pozostawił nie ukończone prace, które - jako kolejne tomy większych przedsięwzięć naukowych (III tom monografii kasprowiczowskiej, VI i następne tomy "Pism zebranych" Kasprowicza) - nadal pozostają w planach Pracowni. Ich kontynuacja i ukończenie zależą od dalszych losów autora. Dr A. Łempicka zakończyła pracę w Instytucie, przechodząc na emerytu-

rę. W działalności Pracowni nie uczestniczył dr hab. J. Prokop, korzystający z urlopu bezpłatnego i prowadzący wykłady na uniwersytecie w Turynie. W roku 1982 mgr J. Zieliński uzyskał stopień doktora.

W zakresie planów indywidualnych ukończone zostały prace następujące: "Problemy powieści autobiograficznej przełomu XIX i XX wieku" (J. Zieliński; rozprawa doktorska); "Poezje" Bogusława Adamowicza (edycja; J. Zieliński); "Ofiara królowny" Jana Lemańskiego (wstęp i komentarz do wydania; M. Puchalska). Ukazała się drukiem książka zbiorowa "Stanisław Przybyszewski. W 50 rocznicę zgonu pisarza" (Wrocław 1982) pod red. H. Filipkowskiej (sprawującej opiekę redakcyjną nad tomem tym już spoza IBL PAN, w którym przestała pracować w październiku 1979 r.). Wyszedł spod prasy wybór "Dzienników" Stefana Żeromekiego w serii Biblioteka Narodowa (Wrocław 1980, oprac. J. Kądziała).

Na prośbę autorów wycofano z planu pracy tematy: "Wybór nowel, opowiadań i reportaży" Władysława Stanisława Reymonta (M. Puchalska) i "J. Ruskin i Młoda Polska" (R. Zimand). Wobec zatwierdzenia w czerwcu 1981 r. habilitacji dra J.J. Lipskiego (przeprowadzonej w roku 1975) skreślony został również alternatywny temat jego rozprawy habilitacyjnej: "Modernizm polski jako prąd wielonurtowy". Do planów wprowadzono "Wybór poezji" Jana Lechonia, przeznaczony do Biblioteki Narodowej (R. Loth; praca na ukończeniu).

W zakresie zespołowych inicjatyw Pracowni zorganizowana została trzydniowa konferencja naukowa "Świadomość literacko-estetyczna i kulturalna Młodej Polski" (Warszawa-Płock 18-20 maja 1981 r., wspólnie z Towarzystwem Naukowym Płockim)². Zakończono prowadzony od 1975 roku cykl zebrań seminaryjnych, poświęconych studiom porównawczym nad modernizmem. W ciągu sześciu lat ist-

nienia tego seminarium - kierowanego przez doc. R. Zimanda - odbyło się 29 spotkań dyskusyjnych. Na jego miejsce powołano do życia nowy cykl seminaryjny pt. "Lektury", w którego programie przewidziane są dyskusje nad poszczególnymi utworami z okresu Młodej Polski i ważniejszymi opracowaniami dotyczącymi epoki. Inicjatorem i kierownikiem seminarium jest doc. Zimand. Dwa pierwsze spotkania (26 czerwca i 12 listopada 1982 r.) poświęcone były dyskusji nad następującymi powieściami: 1) "Stara ziemia" J. Żuławskiego i "Żelazna stopa" J. Londona (z zagajeniem R. Zimanda); 2) "Płomienie" S. Brzozowskiego i "Dzieci" B. Prusa (z zagajeniem J. Walca).

Prace zespołu młodopolskiego stanowią kontynuację tych kierunków badań, które zostały przedstawione we wspomnianym na wstępie omówieniu działalności i profilu Pracowni.

-----

¹ Zob. BP 1980 z. 4.

² Zob. BP 1982 z. 3/4.

\ Doc. dr hab. Roman Loth

PRACOWNIA BADAŃ KULTURY LITERACKIEJ

Pracownia Badań Kultury Literackiej IBL powstała w 1968 r. Jej organizatorem i wieloletnim kierownikiem był prof. dr Stefan Żółkiewski. W skład zespołu naukowego obecnie wchodzi: prof. dr S. Żółkiewski, doc. dr hab. K. Dmítruk, dr M. Hopfinger, mgr J. Kordys, dr J. Lalewicz, dr P. Stasiński, mgr M. Staszewska, doc. dr hab. J. Stradecki, mgr M. Zaleski. W roku 1975 zmarła dr Kamila Rudzińska, zatrudniona w Instytucie Badań Literackich od 1965 roku. Do chwili przejścia na emeryturę (tj. do grudnia 1980 r.) członkiem zespołu była również doc. dr E. Korzeniewska. Po

przejściu na emeryturę prof. dra S. Żółkiewskiego w czerwcu 1981 r. kierownikiem Pracowni został K. Dmitruk.

Powołanie Pracowni miało na celu utworzenie w IBL ośrodka badań interdyscyplinarnych, wiążących poszczególne dziedziny literaturoznawstwa z różnymi dyscyplinami humanistycznymi i przyrodniczymi. W planach naukowych zespołu od początku szczególną pozycję zajmowały problemy teorii informacji i cybernetyki, socjologii i antropologii (etnologii), lingwistyki i psychologii społecznej, historii i teorii sztuki. Dla podejmowanych badań największe znaczenie miały propozycje metodologiczne i koncepcje teoretyczne współczesnego językoznawstwa oraz semiotyki. Interdyscyplinarne zainteresowania członków zespołu zyskały w ten sposób dość jednolitą podstawę epistemologiczną, umożliwiając tym samym realizację wielu przedsięwzięć zbiorowych.

Z różnych względów trudno jest tu mówić o takim poziomie zintegrowania grupy badaczy, jaki zwykliśmy przypisywać tzw. "szkołom". Niewątpliwie jednak osobowość naukowa profesora Żółkiewskiego odegrała ważną rolę w ukształtowaniu obecnego charakteru i programu Pracowni. Zespół na ogół wiernie towarzyszył poszukiwaniom Profesora, z jego prac czerpał inspiracje, dzielił z nim językowe nawyki i terminologiczne pomysły. Większość podstawowych kategorii i pojęć używanych dotąd w naszych badaniach dałoby się zapewne bezpośrednio wywieść z książek i artykułów S. Żółkiewskiego. Na uwagę zasługuje przede wszystkim samo wyodrębnienie przedmiotu badań - kultury literackiej - i podstawowe wyposażenie metodologiczne tej dziedziny. Wydaje się również, iż wspólną własnością stały się także niektóre konkretne nastawienia i fascynacje Profesora: niechęć do ekspresyjnych i językopodobnych teorii kultury, krytyczny stosunek do idiograficznych poczynąń w badaniach tzw. życia literackiego, zainteresowania

społecznymi aspektami badanych zjawisk i ich komunikacyjną naturą.

Dość wcześnie wyłoniły się i nabrały organizacyjnego kształtu podstawowe formy działalności Pracowni. Oprócz prac indywidualnych i zbiorowych przedsięwzięć wydawniczych (piszemy o nich osobno) były to:

- Konwersatorium poświęcone głównym zagadnieniom teorii i historii kultury, metodologii badań współczesnej humanistyki i wybranym problemom literatury XX wieku. Konwersatorium miało zasięg ogólnopolski, uczestniczyły w nim osoby o różnych profesjonalnych specjalnościach i rozmaitych orientacjach badawczych;

- Konferencje naukowe. Tematy poszczególnych sesji dotyczyły m.in.: współczesnej kultury literackiej (1970), społecznych funkcji tekstów literackich i pozaliterackich (1973), życia literackiego w Polsce lat 1863-1973 (1974), społecznych uwarunkowań instytucjonalnych życia literackiego (1977), problemów publiczności literackiej (1979), relacji zachodzących między kulturą i literaturą (1980);

- Współpraca z innymi placówkami naukowymi. Zespół Pracowni uczestniczył w wielu zadaniach badawczych podejmowanych wspólnie przez IBL i inne instytucje naukowe. Wymienić tu można np. referaty S. Żółkiewskiego, K. Dmitruka, J. Lalewicza, P. Stasińskiego na konferencjach teoretycznoliterackich organizowanych przez Pracownię Poetyki Historycznej albo udział w sesjach naukowych Instytutu Sztuki (M. Hopfinger, K. Dmitruk). Mieszczą się tutaj również wystąpienia członków naszej Pracowni na konferencjach i zjazdach międzynarodowych w NRD, Czechosłowacji, ZSRR, Francji i Włoszech (S. Żółkiewski, K. Dmitruk, J. Lalewicz, P. Stasiński). W ramach prac międzynarodowej grupy roboczej, koordynowanych przez Bułgarską Akademię Nauk wykonujemy temat "Komunikacja społeczna i literatura", od 1980 r. uczestniczymy także w badaniach

komparatystycznych prowadzonych przez Słowacką Akademię Nauk. Istotną rolę w planach naukowych Pracowni odgrywa współpraca z krajowymi zespołami uniwersyteckimi oraz instytutami resortowymi (np. z Instytutem Kultury czy Instytutem Książki i Czytelnictwa BN);

- Prace dokumentacyjne. W 1970 r. podjęto szeroko zakrojony program prac dokumentacyjnych, zmierzających do stworzenia kartoteki materiałów poświęconych polskiej kulturze literackiej XX wieku. Prace te, kierowane przez S. Żółkiewskiego i J. Stradecznego, dotyczyły instytucji zawodu pisarza, kultu literatury (nagród literackich), audycji literackich w Polskim Radio oraz przekładów literatur obcych na język polski;

- Udział w organizacji i koordynowaniu badań nad życiem literackim. Zespół Pracowni (S. Żółkiewski, E. Korzeniewska, J. Stradeccki, K. Dmitruk) uczestniczył w wielu przedsięwzięciach naukowych i organizacyjnych Komisji do Badań Życia Literackiego, utworzonej przy Komitecie Nauk o Literaturze Polskiej PAN (wspólne zebrania naukowe, konferencje, ekspertyzy, hospitacje i konsultacje). Obecnie prace te rozwija S. Żółkiewski, pełniący funkcje koordynatora tej grupy tematycznej w ramach problemu węzłowego 11.1 - "Polska kultura narodowa, jej tendencje rozwojowe i percepcja".

Uwzględniając główne kierunki działalności naukowej i organizacyjnej Pracowni Badań Kultury Literackiej, można powiedzieć, że przeważało w nich dotychczas zainteresowanie procesami globalnymi nad zjawiskami indywidualnymi, sprawy odbioru tekstów kultury zajęły więcej miejsca niż problemy twórczości, procesy długiego trwania i średniego zasięgu zdominowały historie wydawnicze, nomotetyczny charakter podejmowanych zagadnień górował nad idyograficznymi opracowaniami. Na czoło wysunęły się kwestie

miejsca literatury w systemie kultury, problemy wielosystemowości i wielokodowości tekstów, sprawy instytucji komunikacji literackiej i publiczności, wreszcie wybrane zagadnienia literatury polskiej XX wieku (Skamander, Awangarda).

Plany naukowe opracowywane na lata najbliższe przewidują kontynuowanie dotychczasowych form działalności Pracowni, wraz z zachowaniem podstawowych powiązań kooperacyjnych. Funkcjonuje nadal konwersatorium, przygotowuje się kolejne konferencje. Tematyka najbliższych konwersatoriów obejmować będzie wybrane problemy socjolingwistyki, psycholingwistyki, neurolingwistyki i psychoanalizy. Dwie konferencje (listopad 1984 i kwiecień 1985) poświęcone będą nowym kierunkom rozwoju humanistyki.

Szczegółowy program badań obejmuje następujące problemy (podane tu w sformułowaniach roboczych):

- Główne problemy kultury literackiej czasów nowożytnych (S. Żółkiewski),
- Wprowadzenie do teorii i historii publiczności literackiej (K. Dmítruk),
- Zagadnienia relacji intersemiotycznych między sferą kultury audiowizualnej i sferą kultury literackiej (M. Hopfinger),
- Zagadnienia historii fabuł (J. Kordys),
- Diachroniczne problemy recepcji (J. Lalewicz),
- Problemy życia literackiego lat międzywojennych (J. Stradecki),
- Literatura w kontekście masowego komunikowania (P. Stasiński),
- Wybrane problemy literatury i kultury XX wieku (M. Zaleski).

Doc. dr hab. Krzysztof Dmítruk

PRACOWNIA DOKUMENTACJI LITERATURY WSPÓŁCZESNEJ

Zespół Pracowni, która powstała w 1966 r. pod kierunkiem doc. dr hab. J. Czachowskiej, tworzą obecnie: mgr E. Głębicka, dr F. Lichodziejewska, mgr J. Pitera, mgr A. Szałagan, dr B. Winklowska. Do zadań Pracowni należy prowadzenie prac dokumentacyjnych i bibliograficznych ważnych dla badań literatury i życia literackiego po 1918 r.

W ostatnich latach prace całego zespołu koncentrowały się przede wszystkim na trzecim (ostatnim) tomie drugiej serii "Słownika współczesnych pisarzy polskich", który ukazał się drukiem w 1980 r. Za opracowanie "Słownika" zespół otrzymał w 1981 r. nagrodę sekretarza Wydziału I PAN. Równocześnie prowadzone były prace nad hasłami pisarzy współczesnych do miniaturyzacji "Nowego Korbuta" - przewodnika biobibliograficznego "Pisarze polscy" pod naczelną redakcją prof. dra J. Maciejewskiego (opracowano ok. 900 haseł, doprowadzając informacje do 1981 r.). Całość tego wydawnictwa obejmująca około 3000 haseł pisarzy od staropolszczyzny do współczesności w jednym układzie alfabetycznym ma zostać oddana do Państwowego Instytutu Wydawniczego w 1983 r.

Trzecim przedsięwzięciem zespołowym było kontynuowanie opracowania działu współczesnego "Słownika pseudonimów pisarzy polskich" pod naczelną redakcją prof. dra E. Jankowskiego. W pracach tych uczestniczyły: J. Czachowska (redaktor działu), mgr mgr J. Kaczyńska, M. Kotowska, J. Pitera. W marcu 1982 r. ukończono systematyzację materiałów w dwu częściach: pseudonimów (ok. 29 000 haseł) i nazwiskowej (ok. 8000 haseł) i przystąpiono do przygotowywania maszynopisu.

Kontynuowane były również prace nad bibliografią "Literatura

poliska i teatr w latach II wojny światowej" opracowywaną przez J. Czachowską oraz członków Pracowni Bibliograficznej w Poznaniu: mgr M.K. Maciejewską i dr T. Tyszkiewicz. Bibliografia ta o zakresie analogicznym do "Polskiej Bibliografii Literackiej" obejmuje ok. 25 000 pozycji w układzie systematycznym. Publikacja zredagowana została w trzech tomach, z których pierwszy ma zostać wydany przez Wydawnictwo Zakładu Narodowego im. Ossolińskich w 1983 r.

Prace indywidualne poszczególnych członków zespołu poświęcone są wybranym zagadnieniom. Są to: kalendarium życia oraz bibliografia twórczości Karola Irzykowskiego (opracowuje B. Winklowa, aktualnie ukończona została część pierwsza do 1918 r.), monografia bio-bibliograficzna Marii Kuncewiczowej, która obok szkicu biograficznego i bibliografii zawierać będzie szereg szkiców dokumentacyjnych dotyczących ważniejszych utworów pisarki (opracowuje A. Szałagan), słownik grup literackich w Polsce w latach 1945-1980, oparty m.in. na materiałach uzyskanych za pośrednictwem ankiet (opracowuje E. Głębicka).

Nadto w Pracowni prowadzone są przez F. Lichodziejewską prace nad edycją krytyczną "Dzieł" Władysława Broniewskiego, których tom I został złożony do druku.

Doc. dr hab. Jadwiga Czachowska

PRACOWNIA BADAŃ LITERATURY LUDOWEJ

Ubiegłe dziesięciolecie w pracach zespołu przebiegało pod znakiem zainteresowań historycznych, a więc na linii ustalonej od początku istnienia Pracowni. Badania koncentrowały się wokół

"Dziejów folklorystyki polskiej", których tom drugi, obejmujący okres 1864-1918 ukazał się właśnie (1982) drukiem. Ustalenie zawartości tego tomu, propozycje podziału materiału, dyskusje, odbywały się jeszcze wspólnie z prof. Julianem Krzyżanowskim, zmarłym 19 maja 1976 r. Profesor formalnie nie kierował już pracami, ale włączał się często w ich tok, służył radą, rozległym doświadczeniem, pomagał w utrzymaniu kontaktów z przedstawicielami europejskiej folklorystyki, wreszcie radował się razem z zespołem każdą naszą nową książką. Jego nazwisko jako współredaktora drugiego tomu "Dziejów", umieszczone na karcie tytułowej, jest skromną formą podziękowania za trud wielu lat, włożony w kształtowanie profilu Pracowni.

W kręgu zainteresowań historią folklorystyki mieści się monografia Zygmunta Glogera, przygotowana przez T. Komorowską i oczekująca na druk (LSW). Prócz badań historycznych, których kontynuacją będzie tom trzeci i ostatni "Dziejów folklorystyki", przygotowujemy obecnie i zamknięty cezurą r. 1980, inny kierunek tradycyjnie uprawiany w Pracowni stanowi edytorstwo. Jako ciąg dalszy rozpoczętej w r. 1969 serii prac zbiorowych pt. "Studia folklorystyczne" ukazał się ich kolejny tom "Co wieś to ińna pieśń" (1975, red. R. Górski, J. Krzyżanowski). Z edycji tekatów wyszły drukiem dalsze tomy fotooffsetowej serii klasyków polskiej pieśni, a więc J. Konopki "Pieśni ludu krakowskiego" (wyd. E. Jaworska, 1974) i K.W. Wójcickiego "Pieśni ludu Białochobatów" (wyd. R. Wojciechowski, 1976), a w dziedzinie prozy ludowej rozszerzone wydanie "Klehd" (wyd. R. Wojciechowski, 1974, przedr. 1981), nadto antologia polsko-słowackich opowiadań zbójnickich, "Zbójnicki dar" (wyd. T. Komorowska, V. Gašparíkova, 1975). Nowa, obszerna, antologia bajki polskiej, potrzebna m.in. dla celów dydaktycznych (oprac. H. Kapełusz i M. Grabowska z UW),

epoczywa od trzech lat w wydawnictwie (LSW), oczekując na swą kolej, podobnie jak pełna edycja "Bajek dziecinnych i domowych" Grimmów (komentarze H. Kapełus). Wreszcie wydano z rękopisu nie-drukowaną dotąd pracę J. Krzyżanowskiego "W świecie bajki ludowej", pierwszą polską monografię o tej tematyce, uzupełniając ją bibliografią przedmiotu (1980).

Do kategorii zatrudnień edytorskich należy też przygotowanie wznowienia katalogu "Polska bajka ludowa w układzie systematycznym". Katalog ten, dzieło J. Krzyżanowskiego, po dwudziestu latach od swego ukazania się drukiem, wymaga uzupełnień, lecz także i pewnych przegrupowań materiału, związanych z coraz dokładniejszym opracowaniem różnych dziedzin naszej prozy ludowej (badania nad opowieściami humorystycznymi, opowieściami o tematyce zbójnickiej, podaniem). Dopełnienia już wykonano, pozostaje jeszcze rewizja całości. Obok katalogu bajek przygotowuje się w Pracowni katalog polskiej ballady ludowej (E. Jaworska). Jego koncepcja, zaprezentowana na sesji balladowej (1979), została dobrze przyjęta i wywołała propozycje współpracy ze strony warszawskich muzykologów. Jeśli współpraca ta dojdzie do skutku, otrzymamy podstawową pomoc do badań nad balladami.

Wspomniana wyżej sesja balladowa, zorganizowana wspólnie z Instytutem Sztuki PAN, dzięki zabiegom dr J. Jagiełło, stanowiła udaną próbę integracji obydwu środowisk i zarysowała perspektywy wspólnych działań, tak koniecznych dla pełnego poznania pieśni. Wcześniejsza sesja (1974), poświęcona "Folklorowi lat wojny i okupacji", przygotowane przez doc. dra hab. R. Górskiego, w znacznej mierze była również poświęcona problemom pieśnioznawstwa.

Wreszcie członkowie zespołu za stały obowiązek uważają prowadzenie różnych prac, które - zazwyczaj żmudne i nieefektywne - wydają się niezbędne dla prawidłowego funkcjonowania dyscypliny.

Stąd udział w sporządzaniu bibliografii (E. Jaworska) i recenzji wewnętrznych (H. Kapełus, T. Komorowska), haseł dla wydawnictw encyklopedycznych (m.in. Słownik Literacki PWN, Encyklopedia Pedagogiczna), przeglądu w "Roczniku Literackim". Do tejże kategorii poniekąd należą wystąpienia prelegenckie (cały zespół) i coroczne prowadzenie zajęć uniwersyteckich dla studentów etnografii UW.

Perspektywy badawcze Pracowni uwarunkowane są zakresem i tematyką prac dotychczasowych oraz możliwościami nie zwiększającego się od dawna zespołu, do którego na przestrzeni ostatnich lat dziesięciu przybyła jedna osoba (mgr M. Kotowska). Tak więc w planach przewiduje się przygotowanie zespołowych syntez folklorystycznych o charakterze podręcznikowym, indywidualnych studiów i monografii, a także - jeśli pozwolą na to warunki wydawnicze - kontynuację serii klasycznych zbiorów pieśni i bajek.

Dr Helena Kapełus

SPRAWOZDANIE Z UDZIAŁU
W POSIEDZENIU GRUPY ROBOCZEJ LITERATUROZNAWCÓW
AKADEMII NAUK KRAJÓW SOCJALISTYCZNYCH
/BERLIN 4 - 6 XI 1981/

Posiedzenie było drugą z kolei (po naradzie w Moskwie w 1980 roku) naradą grupy roboczej opracowującej wspólny temat: "Walka ideologiczna a aktualne problemy współczesnego literaturoznawstwa i estetyki". Brali w nim udział przedstawiciele instytutów literaturoznawczych akademii nauk: Bułgarii, Czech, Niemieckiej Republiki Demokratycznej, Mongolii, Polski, Słowacji, Węgier i Związku Radzieckiego. Polskę reprezentują prof. dr